

## PUTEREA ȘI RELATIVITATEA EFECTELOR AUTORITĂȚII LUCRULUI JUDECAT



*Robert-Adrian Deliu*

Grefier la Judecătoria Pitești, Secția civilă

### **Abstract**

*The judgment is jurisdictional act, finally, through which the court gives rights relating to the legal dispute between the parties and therefore need to enjoy a number of safeguards including the authenticity, legality, power enforceable obligation, enforceability and res judicata.*

*Res judicata is a prerequisite of other effects of receiving a judgment, in that it is considered that expresses the truth of the matter solved and also a safe place to be contradicted later by another judge.*

*Relatively effect of res judicata is only a temporary issue, it's consequences is subject to the flow of time.*

**Keywords:** *judgment, authority provisionally final, res judicata pro veritate habetur*

### **Argument**

Nu poate fi conceput un sistem de drept fără crearea unor modalități prin intermediul cărora să se poată asigura pronunțarea unor soluții legale și temeinice pricinilor cu care au fost investite la un moment dat instanțele de judecată.

În virtutea acestei necesități și concepții s-au creat și instituit căile de atac, prin intermediul cărora se tinde la îndreptarea erorilor de judecată săvârșite de primul judecător.

Este limpede faptul că necesitatea căilor de atac a intervenit pe fondul garanțării de către stat a unei justiții corecte, asigurării și respectării dreptului la un proces echitabil, atât de clamat de Curtea de la Strasbourg în jurisprudența sa constantă.

Trebuie reținut și faptul că, greșeala de judecată poate rezulta nu numai rezultatul activității judecătorului, prin interpretarea și aplicarea greșită a legii sau

a neexercitării rolului activ în cadrul procesului civil<sup>1</sup>, dar și din expunerea situației de fapt în mod eronat de către părți, încercând să denatureze realitatea obiectivă, înlăturând fiecare dintre acestea adevărul absolut de la fața judecătorului, în scopul obținerii soluției celei mai benefice pentru sine.

Dacă trebuie să facem distincția între ceea ce percepe primul judecător și ceea ce au în vedere judecătorii de control judiciar, este important de precizat că judecătorul fondului are plenitudinea administrării întregului material probator, direct, nemijlocit, fiind investit de legea procesuală cu posibilitatea de a pune în discuție contradictorie și de a solicita toate probele necesare, utile și admisibile pentru a proba fiecare susținere a părților în scopul pronunțării unei soluții legale și temeinice.

În schimb, judecătorii instanțelor de control judiciar, investiți cu soluționarea căilor de atac nu beneficiază în toate cazurile de plenitudinea conferită de legea procesuală în materie de probatorii. Astfel că aceștia fie sunt ținuti de principiile directoare ale căilor de atac, bunăoară în materia de apel cele două limite ale devoluțiunii, anume „*tantum devolutum quantum appellatum*” și „*tantum devolutum quantum judicatum*”, iar în materie de recurs limita este dată de motivele de recurs prevăzute de art. 488 C. pr. civ.<sup>2</sup>.

Recunoașterea căilor de atac în sistemele naționale, apare ca expresie a normelor supranaționale, cât și a bogatei jurisprudențe a Curții de la Strasbourg prin aplicarea art. 6 și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Noțiunea de *control judiciar*, prin care se înțelege posibilitatea instanțelor judecătorești superioare de a verifica legalitatea și temeinicia hotărârilor pronunțate de instanțele judecătorești inferioare<sup>3</sup>, nu epuizează sistemul căilor de atac, în condițiile în care unele dintre aceste sunt în competența instanțelor emitente a actelor atacate<sup>4</sup>.

Astfel, noul Cod de procedură civilă nu aduce o modificare a sistemului căilor de atac față de antecesorul său de la 1865, însă are meritul de a delimita strict căile extraordinare de atac, recursul, contestația în anulare și revizuire de singura cale de atac ordinară, apelul.

Prin urmare, vom analiza efectul autorității de lucru judecat al hotărârilor judecătorești și relativitatea acestuia prin raportare la căile de atac și posibilitatea sau imposibilitatea „casării” acestui principiu prin exercitarea căilor de atac.

---

<sup>1</sup> V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 321.

<sup>2</sup> Legea nr. 134/2010, republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015, în continuare „noul Cod de procedură civilă”.

<sup>3</sup> V.M. Ciobanu, *Tratat ..., op. cit.*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 323.

<sup>4</sup> Andreea Tabacu, *Contestația în anulare și revizuirea*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 6.

## Sedes materiae

### ART. 430. Autoritatea de lucru judecat

(1) Hotărârea judecătorească ce soluționează, în tot sau în parte, fondul procesului sau statuează asupra unei excepții procesuale ori asupra oricărui alt incident are, de la pronunțare, autoritate de lucru judecat cu privire la chestiunea tranșată.

(2) Autoritatea de lucru judecat privește dispozitivul, precum și considerentele pe care acesta se sprijină, inclusiv cele prin care s-a rezolvat o chestiune litigioasă.

(3) Hotărârea judecătorească prin care se ia o măsură provizorie nu are autoritate de lucru judecat asupra fondului.

(4) Când hotărârea este supusă apelului sau recursului, autoritatea de lucru judecat este provizorie.

(5) Hotărârea atacată cu contestația în anulare sau revizuire își păstrează autoritatea de lucru judecat până ce va fi înlocuită cu o altă hotărâre.

### ART. 431. Efectele lucrului judecat

(1) Nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect.

(2) Oricare dintre părți poate opune lucrul anterior judecat într-un alt litigiu, dacă are legătură cu soluționarea acestuia din urmă.

### ART. 432. Excepția autorității de lucru judecat

Excepția autorității de lucru judecat poate fi invocată de instanță sau de părți în orice stare a procesului, chiar înaintea instanței de recurs.

Ca efect al admiterii excepției, părții i se poate crea în propria cale de atac o situație mai rea decât aceea din hotărârea atacată.

## Comentariu

Noul Cod de procedură civilă reglementează în materia hotărârilor judecătorești efectele pe care acestea le produc, prin urmare putem înțelege aceste efecte ca fiind consecințele soluționării raport juridic litigios într-o anumită manieră.

Sunt efecte ale hotărârilor judecătorești în viziunea Codului de procedură civilă, dezinvestirea instanței, autoritatea de lucru judecat, puterea executorie, forța probantă, obligativitatea și opozabilitatea acestora.

În cazul hotărârilor judecătorești, puterea executorie reprezintă un efect esențial al acesteia, alături de autoritatea lucrului judecat, legea consacrand ambele efecte tocmai datorită importanței deosebite și respectului ce trebuie acordat și recunoscut unei hotărâri pronunțate de către o instanță, organizată conform legii<sup>5</sup>.

---

<sup>5</sup> Andreea Tabacu în *Executarea silită. Dificultăți și soluții practice*, vol. I, coord. Evelina Oprina și Vasile Bozeșan ș.a., Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 35.

Dintre toate acestea ne vom referi la cea de-a doua și, spunem noi, cea mai importantă dintre ele, cu consecințele cele mai diverse și energice dintre acestea, respectiv autoritatea lucrului judecat.

Noua lege procesuală<sup>6</sup> are meritul de a oferi o definiție legală autorității de lucru judecat prin dispoziția alin. (1) din art. 430 în sensul că „Hotărârea judecătorească ce soluționează, în tot sau în parte, fondul procesului sau statuează asupra unei excepții procesuale ori asupra oricărui alt incident are, de la pronunțare, autoritate de lucru judecat cu privire la chestiunea tranșată”.

Restrângând toată această definiție înțelegem că, soluția este considerată a exprima adevărul astfel că aceeași cauză nu va mai putea fi judecată încă o dată de către o instanță<sup>7</sup>, asigurând de principiu siguranța circuitului civil și respectarea dreptului pronunțat de către un judecător.

Sub imperiul Codului de procedură civilă de la 1865, puterea lucrului judecat nu era reglementată în mod expres ca efect al hotărârilor judecătorești, ci ca o prezumție legală absolută irefragabilă în art. 1.201 C. pr. civ. și ca o excepție de fond, peremptorie și absolută de art. 166 C. pr. civ.<sup>8</sup>.

În dreptul procesual francez se face distincția între autoritatea de lucru judecat, de care se bucură hotărârile judecătorești care mai pot fi suspuse căilor de atac, în vreme ce puterea lucrului judecat este caracteristică hotărârilor judecătorești definitive nesusceptibile de a mai fi modificate ca urmare a admiterii unei căi de atac.

Deși noul Cod de procedură civilă nu face distincția între autoritate de lucru judecat definitivă și autoritate de lucru judecat provizorie, acest lucru rezultă din interpretarea textului art. 430 C. pr. civ.. Din definiția oferită de alin. 1 al art. 430 C. pr. civ., coroborată cu norma cuprinsă în alin. 5 al aceluiași articol se desprinde lesne ideea că autoritatea de lucru judecat este „definitivă” până la momentul la care hotărârea atacată cu contestație în anulare sau revizuire va fi înlocuită cu o alta.

Pentru ideea de efect provizoriu a autorității de lucru judecat ne referim la dispozițiile alineatelor 3 și 4 ale articolului 430 C. pr. civ., în sensul că hotărârea judecătorească se bucură de autoritate de lucru judecat „provizoriu” în măsura în care instanța a dispus prin acesta cu privire la o măsură provizorie ori când aceasta este supusă apelului sau recursului.

Astfel, în privința acestor hotărâri soluția pronunțată de instanța de apel sau de recurs poate fi modificată sau chiar schimbată, ca urmare a admiterii căii de atac prin desființare sau casare.

---

<sup>6</sup> Legea nr. 134/2010, republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015, în continuare „noul Cod de procedură civilă”.

<sup>7</sup> Andreea Tabacu, *Drept procesul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 309.

<sup>8</sup> V.M. Ciobanu, *Tratat ..., op. cit.*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 270.

Cu privire la obiectul și partea din hotărâre cu privire la care poartă autoritatea de lucru judecat, noul Cod de procedură civilă se referă la hotărârea care soluționează, în tot sau în parte, fondul procesului.

Când ne referim la tranșarea fondului dreptului (procesului), avem în vedere, în principal, cererea de chemare în judecată, cu toate petitele sale, așa cum este aceasta detaliată în art. 194 C. pr. civ., precum și în dispoziția art. 397 alin. (1) teza I, în sensul că instanța se va pronunța asupra tuturor cererilor deduse judecătii.

Or, de vreme ce instanța este ținută să se pronunțe asupra tuturor cererilor deduse judecătii, în această noțiune trebuie incluse și întâmpinarea, cererea reconvențională și toate cererile adiționale și incidentale, astfel cum sunt ele definite de lege<sup>9</sup>.

Prin urmare, instanța de judecată este ținută să se pronunțe în principal asupra cererii de chemare în judecată, ca cerere principală, introductivă de instanță, cât și asupra întâmpinării ca modalitatea de răspuns al pârâtului față de pretențiile reclamantului și cu privire la cererea reconvențională prin intermediul căreia pârâtul ridică pretenții proprii împotriva reclamantului său.

După soluția oferită asupra acestor cereri principale, instanța este ținută să se pronunțe asupra cererilor adiționale și asupra celor incidentale (bunăoară cereri modificatoare, cereri de intervenție etc.), soluția acestora fiind și ea parte a fondului dreptului.

Autoritatea lucrului judecat vizează însă, și excepțiile procesuale. Limpede că pe întreg parcursul derulării litigiului părțile vor încerca prin orice mijloace să își demonstreze dreptul, să temporizeze soluționarea cauzei, fie însăși stingerea pricinii pe temeiul unor excepții.

Invocarea excepțiilor este și ea dirijată de posibilitatea uzării de acestea la anumite momente procesuale, cum este de exemplu excepția de necompetență, excepția lipsei dovezii calității de reprezentant, excepția conexității, excepția litispendenței ș.a., fie datorită efectelor pe care le produc invocarea lor să nu fie limitată temporal cum este cazul excepției lipsei calității procesuale de folosință sau de exercițiu, excepția perimării etc.

Dacă ne referim la excepții, cel mai elocvent dintre acestea pare a fi excepția perimării, prin care partea interesată sau instanța de judecată din oficiu, constată lăsarea cauzei în nelucrare, dezinteresul reclamantului (de regulă și în principal) față de soluționarea cauzei, cu consecința stingerii acestuia, dezinvestirii instanței, dobândirea autorității de lucru judecat și și a celorlalte efecte de către hotărârea de perimare.

Codul de procedură civilă se mai referă și la „oricare alt incident” cuprins într-o hotărâre care se bucură de autoritatea de lucru judecat.

---

<sup>9</sup> Legea nr. 134/2010, republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015, în continuare „noul Cod de procedură civilă”.

Cu titlu de exemplu în privința incidentelor procedurale ne putem referi la situațiile de necompetență și conflictele de competență, strămutarea ori delegarea instanței, recuzarea și abținerea etc. prin care instanța odată ce s-a pronunțat nu mai poate reveni asupra acestei măsuri, chestiunea fiind tranșată într-o anumită direcție.

Dobândirea efectului autorității de lucru judecată, intervine ca urmare a tranșării de către instanță cu privire la chestiunea litigioasă. Apreciem că, din moment ce instanța ar omite să se pronunțe prin minută cu privire la o chestiune litigioasă, aceasta nu se poate bucura de garanția efectelor izvorâre din autoritatea lucrului judecat.

Sfera de acțiunea a autorității lucrului judecată se răsfrânge asupra dispozitivului, precum și asupra considerentelor pe care acesta se sprijină, inclusiv pe cele prin care s-a rezolvat o chestiune litigioasă, potrivit cu art. 430 alin. (2) C. pr. civ., deoarece soluția se întemeiază pe un raționament juridic, care este expus în motivare<sup>10</sup>, astfel că pentru a fi luată decizia judecătorul să și-o argumenteze, iar opinia sa este privită ca parte a soluției finale.

Autoritatea de lucru judecat vizează atât hotărârile de admitere, cât și pe cele de respingere a acțiunii<sup>11</sup>.

Fără să trecem mai departe în analiză, se impune a face precizarea că autoritatea de lucru judecat astfel cum este reglementată și definită de Codul de procedură civilă, poartă asupra hotărârilor judecătorești<sup>12</sup>, încheierile nefiind de principiu susceptibile de a avea această calitate. Putem încadra în sfera de excepție a acestei situații, încheierile prin care instanța s-a pronunțat cu privire la o excepție ori prin care a soluționat o parte a fondului (încheierea de admitere în principiu), care nu a fost atacată odată cu fondul sau rămasă definitivă, motiv pentru care va beneficia de efectul autorității de lucru judecat.

Rămânem însă consecvenți ideii că încheierile de ședință de regulă, nu beneficiază de autoritatea lucrului judecat.

Legea procesuală are în vedere și efectul provizoriu, temporar, vremelnic al autorității de lucru judecat. Astfel că, prin alin. 3 al art. 430 C. pr. civ., se arată că hotărârea judecătorească prin care se ia o măsură provizorie nu are autoritate de lucru judecat asupra fondului.

Așa fiind, există situații în care instanța de judecată este chemată să se pronunțe de urgență și provizoriu, cu privire la o situație juridică incertă, fără a antama fondul dreptului (raportului juridic) prin intermediul unei hotărâri de natură să ia anumite măsuri de urgență fie asiguratorii fie de protecție specială ori vremelnice.

<sup>10</sup> A. Tabacu, *Drept procesual... op. cit.*, 2013, p. 310.

<sup>11</sup> Ioan Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 925.

<sup>12</sup> Adina Nicolae, *Relativitatea și opozabilitatea efectelor hotărârii judecătorești*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 240 și urm.

Cele mai multe dintre acestea sunt hotărârile izvorâte din litigiile ce au ca obiect principal ordonanța președințială, bunăoară suplinire consimțământ, încredințare minor, stabilire program de vizită, precum și ordinul de protecție, poprirea asigurătorie, suspendarea provizorie a executării silite ș.a.

Or, în aceste tipuri de litigii, instanța va pipăii fondul dreptului, pronunțând o hotărâre ale cărei efecte sunt temporare și vremelnice, motiv pentru care autoritatea de lucru judecat nu are asupra ce purta, de vreme ce fondul dreptului nu a fost tranșat, astfel cum ordonă norma imperativă a alin. 1 din art. 430 C. pr. civ.

În cazul particular al ordonanței președințiale, se prevede că această hotărâre are autoritate de lucru judecat numai față de o altă cerere de ordonanță președințială, dacă nu s-au modificat împrejurările de fapt care au justificat-o, dar nu are autoritate de lucru judecat asupra cererii privind fondul dreptului<sup>13</sup>.

În schimb, hotărârea dată asupra fondului dreptului are autoritate de lucru judecat asupra unei cereri ulterioare de ordonanță președințială, cum dictează art. 1.002 C. pr. civ.

Tot astfel în materia cererilor care se judecă potrivit procedurii necontencioase pentru a căror soluționare este nevoie de intervenția instanței, prin intermediul cărora nu solicită stabilirea unui drept potrivit, astfel că potrivit cu art. 535 C. pr. civ. încheierile pronunțate în procedura necontencioasă nu au autoritate de lucru judecat.

Însă, în raport de aspectele soluționate prin încheierile la care se referă Codul, autoritatea de lucru judecat nu este exclusă atâta vreme cât situația de fapt nu a suferit modificări<sup>14</sup>.

De reținut este și faptul că normele Codului de procedură civilă relative la efectele autorității lucrului judecat se referă și la hotărârile străine, însă numai după parcurgerea etapei recunoașterii.

Pentru a întări susținerea existenței unui efect provizoriu al autorității de lucru judecat, ne vom referi la dispoziția art. 430 alin. (4) C. pr. civ., în sensul că hotărârile suspuse apelului și recursului se bucură de beneficiile acestuia provizoriu.

Pentru a limpezi ideea de „provizoriu” trebuie să ne raportăm la calea de atac a apelului și a recursului, să observăm ce anume conduce la această soluție legislativă, respectiv ce soluții pronunță cele două instanțe de control judiciar pentru a limita temporal autoritatea de lucru judecat.

În primul rând ne vom referi la termenul de apel astfel cum este el normat de art. 468 C. pr. civ. în conținutul căruia, din interpretarea alineatului 5 rezultă efectul suspensiv de executare a hotărârii de primă instanță, cu excepția cazurilor anume prevăzute de lege. Tot astfel executarea se suspendă dacă apelul a fost exercitat în termen.

<sup>13</sup> A. Tabacu, *Drept procesual... op. cit.*, 2013, p. 311.

<sup>14</sup> *Ibidem*, p. 311.

Prin urmare, fie că avem în vedere prima teză a alineatului din interpretarea căreia rezultă că însuși termenul de apel este suspensiv de executare, fie că ne referim la teza a doua a aceluiași alineat care prescrie că exercitarea căii de atac a apelului este suspensivă de executare, conduce la aceeași rațiune dictată de art. 430 alin. (4) C. pr. civ., în sensul că autoritatea de lucru judecat a sentinței (hotărârii de primă instanță) este provizorie.

*A fortiori*, potrivit cu art. 480 C. pr. civ. instanța de apel poate păstra hotărârea atacată, situație în care va respinge, va anula ori va constata perimat apelul, fie admite apelul cu consecința anulării ori, după caz a schimbării sale în tot sau în parte.

Ca atare, odată ce instanța de apel are posibilitatea de a modifica sau chiar desființa soluția primei instanțe, este limpede că autoritatea lucrului judecat a dispărut odată cu celelalte efecte ale sentinței primei instanțe.

Așadar, odată caracterul suspensiv al apelului, iar mai apoi soluțiile pe care instanța de apel le poate pronunța cu privire la hotărârea primei instanțe sunt de natură să certifice caracterul *provizoriu* al autorității de lucru judecat cu privire la hotărârile supuse acestei căi de atac.

Cu privire la calea de atac a recursului, reținem în primul rând că acesta are caracter suspensiv de executare numai prin excepție, fiind în viziunea noului Cod de procedură civilă o cale de atac excepțională.

Așa fiind, suspendarea executării hotărârii recure intervine de drept numai în anumite materii sau, după caz, la cererea părții interesate.

În privința soluțiilor pe care le pot pronunța instanțele de recurs, fie ele de drept comun, respectiv tribunale, tribunale specializate sau curți de apel, fie că vorbim de Înalta Curte de Casație și Justiție textele în materie, art. 496, 497 și 498 C. pr. civ. au în vedere admiterea acestuia, respingerea, anularea sau perimarea lui.

În caz de respingere, instanța de recurs poate dispune ca hotărârea atacată să fie casată, în tot sau în parte, cu consecința reținerii cauzei spre rejudecare sau trimiterea acesteia la instanța a cărei hotărâre este atacată cu recurs.

În același sens sunt și dispozițiile art. 500 alin. (1) C. pr. civ., în sensul că hotărârea casată nu are nicio putere, iar potrivit cu alin. (2) actele de executare sau de asigurare făcute în temeiul unei asemenea hotărâri sunt desființate de drept, dacă instanța de recurs nu dispune altfel.

Pentru toate acestea, se reține cu tărie caracterul provizoriu al autorității de lucru judecat în privința hotărârilor supuse căii de atac a recursului.

În fine, am arătat mai sus că autoritatea de lucru judecat este de regulă și prin definiție definitivă. Pentru a ne întemeia susținerea facem referire la dispozițiile art. 430 alin. (5) C. pr. civ., în sensul că o hotărâre judecătorească își păstrează autoritatea de lucru judecat până ce va fi înlocuită cu o altă hotărâre, ca urmare a exercitării căii de atac a contestației în anulare sau a revizurii.



Având în vedere că ambele căi de atac cu privire la care ne referim sunt subordonate aceluiași caracter, vom trece peste cercetarea lor aprofundată, având în vedere că doctrina<sup>15</sup> a detaliat aceste două căi de atac.

Facem însă precizarea că, în ambele cazuri exercitarea acestor căi de atac nu suspendă executarea hotărârii a cărei anulare sau revizuire se cere și, cu atât mai mult instanța care a pronunțat hotărârea atacată având posibilitatea de a-și retracta propria soluție și pronunța o alta nouă conduc la ideea protejării efectului autorității de lucru judecat până la pronunțarea unei noi soluții.

### Condițiile și efectele autorității de lucru judecat

Efectul autorității lucrului judecat se definește ca fiind asigurarea stabilității raporturilor juridice, prin aceea că, o chestiune litigioasă, odată tranșată de către o instanță să nu mai poată fi adusă în fața instanței și, cu atât mai mult, soluția pronunțată să nu poată fi contrazisă printr-o hotărâre ulterioară a altei instanțe.

Reținem așadar că, autoritatea de lucru judecat se manifestă sub două aspecte și anume, sub forma principiului *non bis in idem*, iar pe de altă parte sub aspectul efectului pozitiv al imposibilității contrazicerii unei soluții ulterior de către o altă instanță printr-o nouă hotărâre cu privire la aceleași părți, același obiect și relativ la aceeași cauză, în aplicarea regulii *res judicata pro veritate habetur*.

În concepția noului Cod de procedură civilă efectul pozitiv al autorității de lucru judecat apare ca îmbrăcând forma excepției, fără a mai fi calificată drept prezumție legală, care nu poate fi înlăturată cu niciun mijloc de dovadă<sup>16</sup>.

Datorită importanței și efectelor pe care le produce în privința hotărârilor judecătorești, redactorii noului Cod de procedură civilă au apreciat că nu se impune ca necesară consacrarea acesteia sub forma prezumției legale absolute, fiind certe modalitățile în care intervine, aplicabilitatea și efectele pe care le produce.

Potrivit cu art. 431 alin. (1) C. pr. civ., pentru a ne afla în prezența autorității de lucru judecat, legea procesual civilă cerere îndeplinirea cumulativă a triplei identități de părți, obiect și cauză<sup>17</sup>.

---

<sup>15</sup> Pentru dezvoltări a se vedea, Andreea Tabacu, *Contestația în anulare și revizuirea*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, Ioan Leș, *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, coord. V.M. Ciobanu și M. Nicolae și alții, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, ed. a II-a, revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2016.

<sup>16</sup> A. Tabacu, *Drept procesual... op. cit.*, 2013, p. 310.

<sup>17</sup> Cauza *Lungoci c. României*, hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 26 ianuarie 2006 publicată în M. Of. nr. 588 din 7 iulie 2006, prin care s-a reținut că prima acțiune în revendicare a fost respinsă de către instanțele naționale pe motiv că reclamanta nu și-a dovedit dreptul de proprietate asupra apartamentelor, iar ulterior deși în urma acțiunii în constatare ea a obținut o sentință rămasă definitivă prin care se constată dreptul său de proprietate asupra apartamentelor respective, nu și l-a putut demonstra în cadrul cele de-a doua acțiuni în revendicare: aceasta a fost respinsă de instanțele naționale pe motiv de autoritate de lucru judecat, chiar dacă reclamanta a invocat un nou temei pentru acțiunea sa.

Referitor la noțiunea de părți, cerută de textul legal, Codul nu face nicio distincție, putând înțelege atât persoana fizică, cât și persoana juridică, nu doar părțile inițiale, ci și succesorii acestora, universali, cu titlu universal, iar în anumite situații și creditorii chirografari și succesorii cu titlu particular<sup>18</sup>. S-a decis, de asemenea, că există identitatea de părți și în ipoteza în care într-un proces o parte a figurat ca reclamantă și cealaltă ca pârâtă, iar în al doilea proces aceste calități sunt inversate<sup>19</sup>.

Existența identității de obiect, este reprezentat de același drept și același bun asupra căruia poartă acel drept, astfel că în sfera noțiunii de obiect se include nu numai obiectul material (pretenția, de ex. bunul revendicat), ci și dreptul subiectiv (de ex. dreptul de proprietate asupra bunului revendicat)<sup>20</sup>, existând identitatea de obiect și în măsura în care acesta este individualizat, detaliat, indicat de părți în mod diferit în cele două cereri, însă scopul final urmărit este același.

În fine, cu privire la cel de-a treilea aspect asupra căruia poartă autoritatea lucrului judecat este reprezentat de cauză, în sensul de cauză a dreptului pretins în judecată (*causa debendi*), iar nu cauza acțiunii (*causa petendi*), care constă în atitudinea pârâtului contrară conținutului dreptului subiectiv al reclamantului<sup>21</sup>.

Reținem așadar, că noțiunea de cauză la care se referă textul art. 431 alin. (1) C. pr. civ. are în vedere temeiul juridic al dreptului valorificat prin acțiune.

După o parte a doctrinei<sup>22</sup> prin cauză se desemnează scopul spre care se îndreaptă activitatea unui subiect de drept.

Cauza dreptului<sup>23</sup> este determinantă, reprezintă izvorul dreptului invocat, fiind importantă pentru soluționarea fondului cauzei, cât și cu privire la reținerea sau nu a autorității de lucru judecat, în timp ce cauza acțiunii (*causa petenti*) este reprezentantă de atitudinea pârâtului de încălcarea a dreptului subiectiv al reclamantului.

Astfel că, uzarea de către o parte a aceleiași cauze a dreptului (*causa debendi*) se va materializa, alături de celelalte două cerințe în aplicarea autorității de lucru judecat în privința celei de a doua acțiuni.

În ceea ce privește norma art. 431 alin. (2) C. pr. civ. relativ la posibilitatea oricăreia dintre părți de a opune lucrul anterior judecat într-un alt litigiu, dacă are legătură cu soluționarea acestuia din urmă, trebuie privită din două perspective.

În primul rând aspectul pozitiv, care aparține părții care a câștigat procesul, prin intermediul căruia se poate prevala de dreptul recunoscut sau protejat prin

<sup>18</sup> A. Tabacu, *Drept procesual... op. cit.*, 2013, p. 312.

<sup>19</sup> V.M. Ciobanu, *Tratat ..., op. cit.*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 270.

<sup>20</sup> *Ibidem*, p. 274

<sup>21</sup> A. Tabacu, *Drept procesual... op. cit.*, 2013, p. 312.

<sup>22</sup> Ioan Leș, *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 275.

<sup>23</sup> Pentru detaliere asupra cauzei dreptului și cauzei acțiunii, a se vedea A. Tabacu, *Drept procesual... op. cit.*, 2013, p. 125 și 312.

hotărârea judecătorească și aspectul negativ ce aparține părții care a pierdut procesul, materializat prin imposibilitatea de a mai repune în discuție dreptul pe care l-a pierdut<sup>24</sup>.

Cu referire la autoritatea de lucru judecat asupra laturii civile a cauzei în penal reținem soluția doctrinară<sup>25</sup> potrivit cu care, hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, printre altele, cu privire la existența faptei, sub acest aspect instanța care soluționează latura civilă urmând a ține seama în mod obligatoriu de faptă, așa cum a fost stabilită de autoritatea de lucru judecat de către instanța penală.

Tot astfel, hotărârea definitivă a instanței civile prin care a fost soluționată acțiunea civilă nu are autoritate de lucru judecat în fața organelor judiciare penale cu privire la existența faptei, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia.

### **Momentul dobândirii autorității lucrului judecat**

În privința momentul dobândirii autorității lucrului judecat de către o hotărâre judecătorească este dictat de dispoziția art. 430 alin. (1) C. pr. civ. prin care se arată că, de la pronunțare hotărârea beneficiază de prerogativele efectelor autorității lucrului judecat.

Astfel că, autoritatea de lucru judecat este deplină, numai după rămânerea definitivă a hotărârii, prin interpretarea sistematică a art. 430 alin. (4) și alin. (5) C. pr. civ.

Dacă momentul dobândirii autorității de lucru judecat este dat de data pronunțării soluției, indiferent de cum este aceasta este făcută imediat după închiderea dezbaterilor asupra fondului, fie că pronunțarea s-a făcut cu amânare potrivit cu art. 396 și pusă la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței, momentul la care face referire codul este identic.

---

<sup>24</sup> Decizia nr. 1011 din 12 martie 2013a Secției a II-a civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, <http://www.scj.ro/1093/DetaliiJurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=93171> „În ce privește autoritatea de lucru judecat de care se bucură Decizia nr. 1172 din 7 aprilie 2009 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, se constată că aceasta este atașată considerentelor sale. Legea națională în vigoare la data pronunțării hotărârilor potrivnice și formulării cererii de revizuire nu distingea asupra părților dintr-o hotărâre care intră în puterea lucrului judecat, dar, în virtutea principiului ubi lex non distinguit, și făcând aplicarea directă a dispozițiilor art. 6 par. 1 din Convenția Europeană și a jurisprudenței Curții de la Strasbourg sub acest aspect, cât și a deciziilor Curții Constituționale, mai jos-menționate, obligatorii de asemenea, Înalta Curte constată că rezolvarea problemei de drept pe care prima Decizie nr. 1172 din 7 aprilie 2009 a dezlegat-o în considerentele sale se impune cu putere de lucru judecat, față de a doua decizie, cea din urmă, nr. 1948 din 5 aprilie 2012, care prin considerente i-a dat o rezolvare contrară cu consecința adoptării unei soluții contrare”.

<sup>25</sup> Coord. N. Volonciu și A.S. Uzlău ș.a., *Noul Cod de procedură penală comentat*, ed. a II-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 99.

Cu privire la relativitatea autorității de lucru judecat, se ridică discuția relativ la cum aceasta este definitivă sau provizorie, după cum hotărârea este supusă apelului sau recursului ori, după caz, contestației în anulare sau revizuirii.

### **Concluzii**

Este limpede că autoritatea de lucru judecat reprezintă cel mai important efect de care beneficiază o hotărâre judecătorească, prin consecințele sale juridice relative la asigurarea siguranței circuitului civil și respectarea deciziei pronunțate de către un judecător, ca persoană investită de stat cu puterea de a spune dreptul.

Chiar dacă autoritatea lucrului judecat parcurge cele două forme ale sale, respectiv provizorie și apoi definitivă, respectul datorat actului izvorât de la judecător trebuie să fie recunoscut și protejat de lege și de justițiabili.

Reținem așadar, că autoritatea de lucru judecat apare ca o garanție a legii procesuale și, totodată ca un mijloc cert de protecție pentru cel care și-a câștigat odată dreptul pe calea justiției.